

Michael Morys-Twarowski
Uniwersytet Jagielloński
Instytut Historii

SZUKAJĄC PRZODKÓW „STELA”.

AMATORSKA GENEALOGIA NA ŚLĄSKU CIESZYŃSKIM

Trudno wskazać na początek amatorskiej genealogii. Już w starożytności interesowano się tą dziedziną, ale pierwsze publikacje *stricte* genealogiczne pochodzą dopiero z epoki Odrodzenia. W 1721 roku w Jenie powstała pierwsza katedra genealogii, a w XIX wieku genealogia jako jedna z nauk pomocniczych historii stała się domeną naukowców¹. Dopiero od tego czasu możemy mówić o podziale na genealogię naukową i amatorską. Oprócz zawodowych historyków dziedziną tą zajmowali się zwykli ludzie, zainteresowani dziejami swojej rodziny. Na ziemiach polskich dotyczyło to głównie przedstawicieli rodzin szlacheckich. Wystarczy wskazać na popularność *Złotej księgi szlachty polskiej* Teodora Żychlińskiego, wydawanej w latach 1879-1908, czy ukazujących się w okresie międzywojennym wydawnictw Kolegium Historycznego, kierowanego przez Ludgarda Grocholskiego i *Polskiej Encyklopedii Szlacheckiej* Stefana Starykonja-Kasprzyckiego. Poza pewnymi fragmentami *Złotej księgi*, prace te nie mają wartości naukowej². Stanowią za to przejaw zapotrzebowania pewnej części polskiego społeczeństwa na poznanie dziejów własnej rodziny. Panuje przekonanie, że w Polsce dopiero po 1989 roku nastąpił „boom” na poszukiwania genealogiczne wśród potomków rodzin chłopskich i mieszczańskich³.

Mogłoby się wydawać, że na Śląsku Cieszyńskim genealogia amatorska przed 1989 rokiem praktycznie nie istniała. Szlachta w Księstwie Cieszyńskim była nieliczna⁴,

1 W. Dworzaczek: *Genealogia*. Warszawa 1959, s. 97-102.

2 Tamże, s. 116-117, 128.

3 R. T. Prinke: *Poradnik genealoga amatora*. Warszawa 1992, s. 28.

4 W 1840 roku do stanu szlacheckiego zaliczyło się tutaj zaledwie 140 osób. Zob. J. Spyra: *Śląsk Cieszyński pod rządami Habsburgów (1653-1848)*. W: *Śląsk Cieszyński. Środowisko naturalne. Zarys dziejów. Zarys kultury materialnej*. Red. W. Sosna. Cieszyn 2001, s. 152.

a jej potomkowie nie mieszkają na Śląsku Cieszyńskim. Okazuje się, że amatorskie poszukiwania genealogiczne prowadzono tu już znacznie wcześniej.

Wprawdzie w pamiętnikach przedstawiciele rodzin chłopskich ze Śląska Cieszyńskiego można spotkać informacje o charakterze genealogicznym, lecz dotyczyły one zwykle najbliższej rodziny autora⁵. Jednym z pierwszych genealogów-amatorów na tym terenie był Jan Wantuła (1877-1953), chłop z Ustronia, robotnik w hucie w Trzyńcu w Czechach, a przede wszystkim publicysta i bibliofil. Opracował on genealogię swojej rodziny. W tym celu przeprowadził kwerendę m.in. w księgach metrykalnych zborów ewangelickich w Ustroniu i Golasowicach (ta ostatnia wieś znajduje się już poza granicami Śląska Cieszyńskiego). Wantuła nie zdecydował się na publikację swoich ustaleń. Zachowały się one w drugim tomie pamiętnika, spisanim po II wojnie światowej. Niestety, urywa się on właśnie na opisie poszukiwań genealogicznych prowadzonych w Pawłowicach, skąd wywodzili się Wantułowicze. Zachowana relacja obejmuje jedynie potomków tkacza Jerzego Wantuły (ur. 1791), syna młynarza z Górnego Bzia, który osiedlił się w Ustroniu⁶.

Jan Wantuła opracował też drzewo genealogiczne Szczepańskich. Był związany z tą rodziną podwójnie, gdyż pochodziły z niej jego matka i żona. We wspomnianym pamiętniku przedstawia historię Szczepońców (forma Szczepański pojawiła się dopiero w latach 30. XIX wieku), począwszy od Pawła, syna Pawła i Anny z Chlebków, urodzonego w 1760 roku w Ligotce Kameralnej. Zaznaczył, że jest to związane przedstawienie historii tej rodziny⁷. Potwierdza to siostrzeniec jego żony – Jan Szczepański, znany socjolog, który odnotował takie zdarzenie:

Byłem już chyba w gimnazjum, a może w uniwersytecie, gdy ujec Wantuła przyniósł mi kartkę papieru zawierającą wyniki jego długich szperań w metrykach i księgach parafialnych wielu miejscowości. I wtedy się dowiedziałem, skąd „my się tu wzięli”.

W 1680 roku w Ligotce Kameralnej – dziś powiedzielibyśmy: na Zaolziu – urodził się Adam Szczeponec, zagrodnik. To był ten najstarszy przodek, którego ujec Wantuła odnalazł. I tylko tyle mi o nim przekazał. Może w nieopracowanych papierach ojca jest więcej szczegółów – może⁸.

Długą tradycję mają poszukiwania genealogiczne w rodzinie Michejdów. Jan Stonawski (1870-1957), katecheta w polskim gimnazjum w Cieszynie i redaktor „Posła Ewangelickiego”, mąż Olgi Michejdówny⁹, zebrał nieco informacji na temat rodziny żony. Wiadomo, że oprócz papierów rodzinnych kwerendą objął metryki zboru ewangelickiego w Cieszynie¹⁰. W 1935 roku odbył się nawet zjazd rodziny Michejdów.

5 Np. *Pamiętnik dra Andrzeja Ciencialy, notariusza w Cieszynie (1825-1898)*. Wyd. J. S. Bystroń. Katowice 1931, s. 1.

6 J. Wantuła: *Pamiętniki*. Opracował W. Sosna. Cieszyn 2003, s. 69-72.

7 Tamże, s. 66-69. Zob. też J. Sztefek: *Niektóre gałęzie drzewa genealogicznego rodziny Szczepańskich z Ustronia*. „Pamiętnik Ustroński”. T. 6, 1993, s. 13.

8 J. Szczepański: *Korzeniami wrosłem w ziemię*. Poznań 1993, s. 75.

9 J. Golec, S. Bojda: *Słownik biograficzny ziemi cieszyńskiej*. T. 2. Cieszyn 1995, s. 220-221. O ślubie Olgi z Michejdów i Jana Stonawskiego pisał nawet niechętny Michejdom „Nowy Czas” (1906, nr 21).

10 J. Stonawski: *Notatki ze zjazdu Michejdów w 1935 roku oraz uwagi o pochodzeniu rodziny* (Książnica Cieszyńska w Cieszynie, sygn. RS AKC 643, k. 23-24). Notatki te w 1950 roku przekazał Stefani Michejdzinie, żonie Władysława Michejdy, adwokata w Krakowie.

W 1985 roku planowano zorganizować kolejny zjazd, lecz nie doszedł on do skutku. Przy okazji Krystyna Domagała, Andrzej Michejda, Maria Żytkow i Krystyna Kowalska opracowali *Drzewo genealogiczne Jana Michejdy z Olbrachcic*. Obejmuje potomków w linii męskiej i żeńskiej Jana Michejdy, który w 1794 roku nabył gospodarstwo w Olbrachcicach. W formie kserokopii egzemplarze te trafiły do zainteresowanych przedstawicieli rodziny; dwa znajdują się w Książnicy Cieszyńskiej¹¹.

Jan Wantuła oraz przedstawiciele rodziny Michejdów byli ewangelikami wyznania augsburskiego. Socjolog Grażyna Kubica twierdzi, że dla cieszyńskich ewangelików jest charakterystyczne organizowanie wielkich zjazdów rodzinnych i opracowywanie własnych genealogii¹². Nie można zgodzić się z tym twierdzeniem. Wydaje się, że autorka, pisząc o wyznawcach luteranizmu na Śląsku Cieszyńskim, przyjmuje jedynie ewangelicką optykę. Przez to nie potrafi odróżnić cech Ślązaków cieszyńskich niezależnych od wyznania od elementów, charakteryzujących jedynie tych wyznania ewangelicko-augsburskiego.

Potwierdza to fakt, że na najsłynniejszym zjeździe rodzinnym w Cieszynie dnia 16 listopada 1975 roku spotkali się przedstawiciele katolickiego rodu Guziurów. Organizatorem zjazdu był Emanuel Guziur (1908-1989), muzyk, działacz społeczny i publicysta¹³. O spotkaniu pisano w polskiej prasie krajowej („Panorama”, „Dziennik Zachodni”, „Wieczór”, „Zwierciadło”, „Głos Robotniczy”) i emigracyjnej („Dziennik Polski”, „Dziennik Żołnierza”), a także czeskiej i radzieckiej¹⁴. Przy okazji Emanuel Guziur opublikował *Rodowód Guziurów 1750–1975*. W sposób pełny przedstawiona została genealogia cierlickiej linii rodu, wywodząca się od Alojzego Guziura (1831–1890), rodem z Suchej Górnej. Wymienieni są też przodkowie po mieczu Alojzego Guziura, z których najstarszym był Jerzy Guziur, urodzony około 1750 roku, zagrodnik w Suchej Górnej¹⁵. Autor zastrzegł, że genealogia nie jest ukończona. Sugerował, że można ją doprowadzić do 1702 roku, kiedy na Śląsku Cieszyńskim wprowadzono zapisy metrykalne. W rzeczywistości metryki na terenie dawnego Księstwa Cieszyńskiego prowadzono już w XVII wieku. Rok 1702 pojawił się nieprzypadkowo, bo z tego czasu pochodzą najstarsze metryki parafii rzymskokatolickiej w Karwinie (pod nią należała Sucha Górna), przechowywane w Archiwum Krajowym w Opawie (*Zemský archiv v Opavě*)¹⁶.

W dniu 12 września 1987 roku odbył się zjazd innej rodziny o chłopskich korzeniach, Skrzypków. W tym wypadku spotkanie poprzedziło napisanie opracowania. Podjęła się tego Helena Skrzypek, która wykorzystała stare dokumenty rodzinne. Po-

11 *Drzewo genealogiczne Jana Michejdy z Olbrachcic*. Opr. Krystyna Domagała, Andrzej Michejda, Krystyna Kowalska, Maria Żytkow (Książnica Cieszyńska w Cieszynie, sygn. RS AKC 25, RS AKC 152).

12 G. Kubica: *Etos śląskiego luterstwa. Analiza antropologiczna*. „Limites Patriae. Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Administracji w Bielsku-Białej”. Z. 1. 2004. s. 108.

13 K. Nowak: *Emanuel Guziur 1908-1989*. Cieszyn 1999.

14 Wycinki prasowe zebrane są w *Materiałach działalności organizacyjnej – zjazd rodziny Guziurów* (Książnica Cieszyńska w Cieszynie, sygn. RS AKC 00438).

15 E. Guziur: *Rodowód Guziurów 1750–1975*. Cieszyn 1975.

16 Jako ciekawostkę można dodać, że jedenastu synów Alojzego Guziura w 1899 roku urządziło sobie zjazd rodzinny w gospodzie Ignacego Guziura w Suchej Górnej. Przy okazji zrobili między sobą składkę na polskie gimnazjum w Cieszynie (zebrali 4 złote reńskie i 60 centów); „Gwiazdka Cieszyńska” 1899 nr 13.

zwołyły one na zestawienie genealogii Skrzypków do końca XVIII wieku. Wyraziła też życzenie, że może ktoś przeszuka kiedyś księgi metrykalne parafii rzymskokatolickiej w Grodzcu, gdzie powinny znajdować się informacje o starszych przedstawicielach rodu¹⁷.

Genealogia Skrzypków ukazała się na łamach „Kalendarza Skoczowskiego” w ramach serii *Skoczowskie rody*. Od 1995 roku ukazują się tam genealogie rodzin ze Skoczowa i okolicy. W większości są to opracowania genealogów-amatorów. Z opublikowanych tam zestawień warto wyróżnić doprowadzone do XVIII wieku genealogie Raszków, opracowaną przez ekonomistę Karola Raszkę i historyka Mateusza Czuprynę, i Gembalów autorstwa Walerii Heczki. Sporą wartość ma też rodowód Świbów, który pozwala nam poznać lepiej związki rodzinne Jana Szuścika, działacza narodowego i posła na Sejm Śląski w okresie międzywojennym¹⁸.

W 2000 roku na publikację efektów swoich poszukiwań zdecydował się Andrzej Żurek, nauczyciel i publicysta. Artykuł *Chłopska genealogia*, zamieszczony w „Kalendarzu Cieszyńskim”, jak zaznaczył autor, *jest rozszerzonym konspektem pracy nad genealogią jednej linii rodziny Żurków*. Ze względu na charakter wydawnictwa opuszczono aparat naukowy. Wiadomo, że Andrzej Żurek wykorzystał materiały przechowywane w Archiwum Krajowym w Opawie, Archiwum Państwowym w Cieszynie oraz w Bibliotece Tschammera w Cieszynie, gdzie znajdują się metryki miejscowego zboru ewangelickiego¹⁹.

Czasami genealogie amatorskie są wydawane w formie książkowej²⁰. W ostatnich latach bardzo ważną rolę w poszukiwaniach genealogicznych odgrywa Internet i także genealodzy-amatorzy ze Śląska Cieszyńskiego zamieszczają w sieci rezultaty swoich poszukiwań²¹. Należy pamiętać, że prawdopodobnie większość tego typu zestawień pozostaje w rękopisie lub maszynopisie²². Jednak już na podstawie opracowań ogłoszonych druków można pokusić się o scharakteryzowanie genealogii amatorskiej na Śląsku Cieszyńskim.

Poszukiwania od okresu międzywojennego prowadzą głównie potomkowie rodzin chłopskich, rzadziej mieszczańskich. Nie występuje u nich potrzeba „uszlachcenia” swojej rodziny za wszelką cenę. Nie spotyka się opowieści o dziadku, który „sprzedał

17 H. Skrzypek: *Skrzypkowie*. „Kalendarz Skoczowski 1999”. Skoczów 1998, s. 98-111.

18 K. Raszka, M. Czupryna: *Raszkowie*. „Kalendarz Skoczowski 1995”. Skoczów 1994, s. 46-55; W. Heczko: *Gembalowie*. „Kalendarz Skoczowski 1996”. Cieszyn 1995, s. 58-61; *Świbowie*. „Kalendarz Skoczowski 1999”. Skoczów 1998, s. 112-121.

19 A. Żurek: *Chłopska genealogia (Szkic większej całości)*. „Kalendarz Cieszyński 2001”. Cieszyn 2000, s. 60-63.

20 J. Wrzoł, E. Woźniak: *W służbie Boga i Ojczyzny: ród Wrzołów z Zabrzega*. Czechowice-Dziedzice 1994; J. Nikodem: *Rodowód rodziny Nikodemów*. Cieszyn – Czeski Cieszyn 2002.

21 Tomasz Gawłowski – drzewo genealogiczne rodziny, <http://www.gawlowski.pl/>, ostatni dostęp 18.02.2010.

22 Około 1995 roku miałem okazję zapoznać się z tablicami, przedstawiającymi genealogię rodzin Tomanków, Pascholów i Heczaków, opracowanymi przez Ilę Tomanek, architekt z Krakowa. Genealogia Milerskich została doprowadzana do 1677 roku i prawdopodobnie też nie była publikowana; U. Kaczmarek: *Kultura zbiorowości polonijnych Europy Środkowej 1945-1989. Czechosłowacja, Niemiecka Republika Demokratyczna, Węgry*. Poznań 1993, s. 107, przypis 55.

herb²³. Podstawowym źródłem są rodzinne dokumenty. W niektórych przypadkach, jak np. Skrzypków, pozwoliły doprowadzić genealogie do schyłku XVIII wieku²⁴. Genealodzy-amatorzy często sięgają do ksiąg metrykalnych, zarówno katolickich, jak i ewangelickich. W większości archiwa parafialne pozwalają zwykle na odtworzenie losów rodziny do XVII lub początków XVIII wieku²⁵. Za to stosunkowo często brakuje pojedynczych tomów metryk, co niewątpliwie utrudnia poszukiwania genealogiczne²⁶.

Miejscowi genealodzy-amatorzy rzadko wykorzystują źródła, zwykle łatwiej dostępne niż księgi metrykalne. Mam na myśli księgi gruntowe i spisy powinności chłopskich zwane urbarzami. Te pierwsze zawierają wiele informacji o charakterze genealogicznym, z kolei te drugie stosunkowo łatwo pozwalają się zorientować w jakich miejscowościach mieszkały osoby o interesujących nas nazwiskach²⁷.

Obecnie genealogia amatorska jest najpopularniejszym przejawem zainteresowania się przeszłością²⁸. Jest też obecna w kulturze popularnej. Wystarczy wskazać na popularność *Who Do You Think You Are?*, serialu dokumentalnego emitowanego przez BBC od 2004 roku, dzięki któremu widzowie mogli poznać genealogie m.in. aktorki Kim Cattrall, aktora Davida Tennanta, Jerry'ego Springera, prowadzącego *The Jerry Springer Show*, i Nigelli Lawson, prezenterki telewizyjnej i autorki popularnych książek kulinarnych²⁹. Tytuł programu dobrze oddaje fenomen popularności genealogii. Ludzie próbują znaleźć odpowiedź na pytanie, kim naprawdę są. Jeden z gości programu, komik David Baddiel, stwierdził, że w miarę poznawania korzeni swojej rodziny stawał się coraz bardziej żydowski³⁰. Poznanie swoich korzeni, zwłaszcza

23 Por. R.T. Prinke: *Poradnik...*, s. 74.

24 W niektórych rodzinach przechowywane są nawet papiery z pierwszej połowy XVIII w.; por. P. Grządziel: *Kołodowa przygoda*. „Kalendarz Skoczowski 1997”. Skoczów 1996, s. 176-178, który opisuje dokument pergaminowy z 1741 roku, będący w posiadaniu rodziny Brodów z Ogrodzonej.

25 Do wyjątków należy parafia rzymskokatolicka w Pogwizdowie, gdzie metryki prowadzono od 1785 roku, lecz najstarsze zachowane księgi pochodzą dopiero z końca XIX wieku.

26 Podaję tutaj kilka przykładów. W parafii rzymskokatolickiej p.w. św. Marii Magdaleny brakuje metryk zgonów za lata 1744-1774. W parafii rzymskokatolickiej p.w. św. Michała Archaniola w Kończycach Wielkich najstarsze zachowane metryki zgonów pochodzą z 1854 roku, lecz zachował się indeks za okres od 1784 roku. W parafii rzymskokatolickiej p.w. św. Mateusza Apostoła w Ogrodzonej brak metryk chrztów za lata 1890-1900, a w parafii p.w. św. Małgorzaty w Dębowcu niektórych metryk z okresu po 1784 roku, jednak w tych dwóch przypadkach przynajmniej część brakujących tomów czy ich fragmentów znajduje się w Urzędzie Stanu Cywilnego w Dębowcu. Metryki z czeskiej części Śląska Cieszyńskiego przechowywane w Archiwum Krajowym w Opawie także nie są kompletne. Brak metryk parafii rzymskokatolickiej p.w. Bożego Ciała w Jabłonkowie za lata 1712-1735, a także najstarszej, obejmujące wpisy sprzed 1725 roku, metryki chrztów parafii p.w. św. Michała Archaniola w Trzycieżu.

27 Źródła te spożytkował m.in. Andrzej Żurek, ale warto zaznaczyć, że korzystał on z pomocy zawodowych historyków – Wacława Gojniczka i Mariusza Makowskiego.

28 J. de Groot: *Consuming History. Historians and Heritage In Contemporary Popular Culture*. London – New York 2008, s. 73.

29 *Who Do You Think You Are?* The Internet Movie Database, <http://www.imdb.com/title/tt0429466/>, ostatni dostęp 18.02.2010.

30 J. de Groot: *Consuming History...*, s. 78.

w przypadku społeczeństw wieloetnicznych, daje możliwość wyboru odpowiedzi na pytanie „kim jestem?”. Amerykanin Alex Haley w popularnej powieści *Korzenie* (wyd. 1976) opisał 12 generacji swoich przodków, docierając do Gambii, skąd jego przodek został porwany przez handlarzy niewolników w XVIII wieku. Wiązał się z tym wybór określonej identyfikacji, powiedzmy „afrykańskiej”. Inna linia wyvodu przodków Haleya prowadzi do Irlandii i równie dobrze mógł wybrać identyfikację „irlandzką” czy – bardziej ogólnie – „europejską”. W literaturze mówi się o Ameryce jako społeczeństwie postetnicznym i widok czarnoskórego na paradzie z okazji Świętego Patryka nie byłby dla nikogo zaskoczeniem³¹. Genealogia amatorska jest w pewnym sensie obroną przed postetnicznością, próbą nadania pytaniu „Kim jestem? Skąd pochodzę?” utraczonego znaczenia. Warto zwrócić uwagę, że w Australii, gdzie genealogia amatorska jest niezwykle popularna, większość osób szukających przodków to tzw. „starsi Australijczycy” o brytyjskich korzeniach³².

Wbrew pozorom, przywołanie przykładów Stanów Zjednoczonych i Australii jest zasadne. Ślązacy Cieszyńscy pozostają poza głównym nurtem historii narodowej – czeskiej, ponieważ byli polską grupą etniczną, jak i polskiej, bo żyli w Księstwie Cieszyńskim, a nie sąsiedniej Rzeczypospolitej Obojga Narodów³³. Także współczesne ruchy separatystyczne ignorują tożsamość Ślązaków Cieszyńskich – śląski, a ściślej rzecz ujmując górnośląski, działający głównie pod sztandarem Ruchu Autonomii Śląskiej, jak i morawski³⁴. W literaturze nieraz podkreślano silne poczucie tożsamości, charakteryzujące mieszkańców Śląska Cieszyńskiego³⁵. Dlatego też w genealogii amatorskiej nie widziałbym czynnika kreującego tożsamość (śląsko)cieszyńską, ale element, który może ją podkreślać czy utrwalać. Dzięki niej autochtoni na Śląsku Cieszyńskim mogą znaleźć potwierdzenie, że „zawsze tu byliśmy”, „my som stela z dziada pradziada”, co wydaje się szczególnie istotne w przypadku Polaków z Zaolzia³⁶.

W losach każdego rodu „stela” zawarta jest historia Śląska Cieszyńskiego z jego specyfiką wyznaniową, etniczną i narodową. Małżeństwa międzywyznaniowe na tym terenie nie były niczym nadzwyczajnym. Od połowy XIX wieku nieraz zdarzało się,

31 D. Hollinger: *The Ethno-Racial Pentagon*. W: *Race and Ethnicity in the United States: Issues and Debates*. Red. S. Steinberg. Malden, Massachusetts 1999, s. 97-98.

32 T. Griffiths: *Hunters and Collectors: The Antiquarian Imagination in Australia*. Cambridge 1996, s. 224-225.

33 Szerzej M. Morys-Twarowski: *Śląsk Cieszyński – fałszywe pogranicze?* W: *Pongo*. T. 2: *Szkice o pograniczu*. Red. Ł. Bukowiecki, R. Chymkowski, M. Czermarmazowicz, M. Mostek. Warszawa 2010, s. 76-81.

34 M. Morys-Twarowski: *Kwestia narodowości śląskiej na Śląsku Cieszyńskim*. Kraków 2009. Praca magisterska obroniona na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego.

35 G. Kubica-Heller: *Luteranie na Śląsku Cieszyńskim. Studium historyczno-socjologiczne*. Bielsko-Biała 1996, s. 51; G. Praweńska-Skrzypek, B. Domański: *Zróżnicowanie przestrzenne postrzegania własnego regionu przez mieszkańców Śląska Cieszyńskiego*. „Studia Etnologiczne i Antropologiczne”. T. 1: *Śląsk Cieszyński i inne pogranicza w badaniach nad tożsamością etniczną, narodową i regionalną*. Red. I. Bukowska-Floreńska. Katowice 1997, s. 42; M. Bogus: *Kotulowie i ich działania oświatowe na Śląsku Cieszyńskim w XIX i XX wieku*. Ostrava 2006, s. 20.

36 U. Kaczmarek: *Kultura zbiorowości polonijnych...*, s. 107.

że członkowie jednej rodziny, nieraz nawet bracia, wybierali różne opcje narodowe³⁷. Genealogia amatorska może być więc kluczem do poznania dziedzictwa regionu – nie tylko dla mieszkańców Śląska Cieszyńskiego, ale i tzw. „turystów genealogicznych”, których przodkowie mieszkali na ziemiach dawnego Księstwa Cieszyńskiego³⁸.

Bibliografia:

- Bogus M.: *Kotulowie i ich działania oświatowe na Śląsku Cieszyńskim w XIX i XX wieku*. Ostrava 2006
- de Groot J.: *Consuming History. Historians and Heritage In Contemporary Popular Culture*. London – New York 2008
- Drzewo genealogiczne Jana Michejdy z Olbrachic*. Opr. Krystyna Domagała, Andrzej Michejda, Krystyna Kowalska, Maria Żytkow (Książnica Cieszyńska w Cieszynie, sygn. RS AKC 25, RS AKC 152)
- Dworzaczek W.: *Genealogia*. Warszawa 1959
- Golec J., Bojda S.: *Słownik biograficzny ziemi cieszyńskiej*. T. 2. Cieszyn 1995
- Griffiths T.: *Hunters and collectors: the antiquarian imagination in Australia*. Cambridge 1996
- Grządziel P.: *Kolędowa przygoda*. „Kalendarz Skoczowski 1997”. Skoczów 1996
- Guziur E.: *Rodowód Guziurów 1750–1975*. Cieszyn 1975
- „Gwiazdka Cieszyńska” 1873, 1899
- Heczko W.: *Gembalowie*. „Kalendarz Skoczowski 1996”. Cieszyn 1995
- Hollinger D.: *The Ethno-Racial Pentagon. W: Race and Ethnicity in the United States: Issues and Debates*. Red. S. Steinberg. Malden, Massachusetts 1999, s. 197-210
- Kaczmarek U.: *Kultura zbiorowości polonijnych Europy Środkowej 1945-1989. Czechosłowacja, Niemiecka Republika Demokratyczna, Węgry*. Poznań 1993
- Kubica G.: *Etos śląskiego luterstwa. Analiza antropologiczna*. „*Limites Patriae*. Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Administracji w Bielsku-Białej”. Z. 1. 2004, s. 103-117
- Kubica-Heller G.: *Luteranie na Śląsku Cieszyńskim. Studium historyczno-socjologiczne*. Bielsko-Biała 1996
- Materiały działalności organizacyjnej – zjazd rodziny Guziurów* (Książnica Cieszyńska w Cieszynie, sygn. RS AKC 00438)
- Morys-Twarowski M.: *Kwestia narodowości śląskiej na Śląsku Cieszyńskim*. Kraków 2009. Praca magisterska obroniona na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego
- Morys-Twarowski M.: *Śląsk Cieszyński – fałszywe pogranicze?* W: *Pongo*. T. 2: *Szkice o pograniczu*. Red. Ł. Bukowiecki, R. Chymkowski, M. Czerarmazowicz, M. Mostek. Warszawa 2010, s. 76-81
- Nikodem J.: *Rodowód rodziny Nikodemów*. Cieszyn – Czeski Cieszyn 2002

37 Jak pisała „Gwiazdka Cieszyńska” (1873, nr 13) – w naszych szczególnych stosunkach nieraz własni bracia do różnych obozów narodowych się liczą, i tak też często ojciec z synem się rozchodzą.

38 O turystyce genealogicznej zob. R. T. Prinke: *Turystyka genealogiczna – niedostrzegalna nisza*. „Turystyka Kulturowa” 2009, nr 6, <http://www.turystykakulturowa.org/?id=num&nr=8&txt=1>, ostatni dostęp 20.02.2010.

- Nowak K.: *Emanuel Guziur 1908-1989*. Cieszyn 1999
 „Nowy Czas” 1906
Pamiętnik dra Andrzeja Ciencialy, notariusza w Cieszynie (1825-1898). Wyd. J. S. Bystrzeń. Katowice 1931
- Prawelska-Skrzypek G., Domański B.: *Zróźnicowanie przestrzenne postrzegania własnego regionu przez mieszkańców Śląska Cieszyńskiego*. „Studia Etnologiczne i Antropologiczne”. T. 1: *Śląsk Cieszyński i inne pogranicza w badaniach nad tożsamością etniczną, narodową i regionalną*. Red. I. Bukowska-Floreńska. Katowice 1997, s. 22-52
- Prinke R. T.: *Poradnik genealoga amatora*. Warszawa 1992
- Prinke R. T.: *Turystyka genealogiczna – niedostrzegalna nisza*. „Turystyka Kulturowa” 2009, nr 6, <http://www.turystykakulturowa.org/?id=num&nr=8&txt=1>, ostatni dostęp 20.02.2010
- Raszka K., Czupryna M.: *Raszkwie*. „Kalendarz Skoczowski 1995”. Skoczów 1994
- Skrzypek H.: *Skrzypkowie*. „Kalendarz Skoczowski 1999”. Skoczów 1998
- Spyra J.: *Śląsk Cieszyński pod rządami Habsburgów (1653-1848)*. W: *Śląsk Cieszyński. Środowisko naturalne. Zarys dziejów. Zarys kultury materialnej*. Red. W. Sosna. Cieszyn 2001, s. 145-159
- Stonawski J.: *Notatki ze zjazdu Michejdów w 1935 roku oraz uwagi o pochodzeniu rodziny* (Książnica Cieszyńska w Cieszynie, sygn. RS AKC 643, k. 23-24)
- Sztefek J.: *Niektóre gałęzie drzewa genealogicznego rodziny Szczepańskich z Ustronia*. Pamiętnik Ustroński. T. 6, 1993
- Świbowie. „Kalendarz Skoczowski 1999”. Skoczów 1998
- Tomasz Gawłowski – *drzewo genealogiczne rodziny*, <http://www.gawlowski.pl/>, ostatni dostęp 18.02.2010
- Wantuła J.: *Pamiętniki*. Opracował W. Sosna. Cieszyn 2003
- Wrzoł J., Woźniak E.: *W służbie Boga i Ojczyzny: ród Wrzołów z Zabrzega*. Czecho-wice-Dziedzice 1994
- Żurek A.: *Chłopska genealogia (Szkic większej całości)*. „Kalendarz Cieszyński 2001”. Cieszyn 2000

Źródła internetowe:

- www.imdb.com/title/tt0429466/, ostatni dostęp 18.02.2010
- Who Do You Think You Are?* The Internet Movie Database, <http://www.imdb.com/title/tt0429466/>, ostatni dostęp 18.02.2010
- www.turystykakulturowa.org/?id=num&nr=8&txt=1, ostatni dostęp 20.02.2010

Shrnutí

Hledáme předky „stela“. Amatérská genealogie na Těšínském Slezsku a její význam.

Od momentu vymezení vědecké genealogie (XVIII - XIX st.) paralelně s ní se rozvíjela amatérská genealogie. Na polském území se posledně uvedenou zabývali zejména příslušníci šlechty, a teprve po 1989 roce ve větším rozsahu se o své kořeny začali zajímat potomci měšťanských a sedláckých rodin.

Rozvoj amatérské genealogie na území Těšínského Slezska probíhal jiným způsobem. Svými kořeny, nejméně od meziválečného období, se zabývali potomci sedláků (mezi jinými Jan Wantuła, Jan Stonawski, Andrzej Żurek), a to nejen katolíci, ale i evangelíci. Při rekonstruování svých genealogií se obvykle opírali o rodinné dokumenty, a hledali také v matričních knihách. Nejednou impulsem genealogických snažení nebo jejich efektem byla rodinná shromáždění (Michejdové, Guziurové, Skrzypkové). Genealogové-amatéri chtěli poznat skutečné osudy svých předků (nepokoušeli se například v rozporu s fakty, připisovat si šlechtický původ).

V osudech každé rodiny „stela“ jsou obsaženy dějiny Těšínského Slezska s jejími náboženskými, etnickými i národnostními specifiky. Amatérská genealogická hledání mohou potvrzovat nebo utvrzovat slezsko-těšínskou identitu, opomíjenou v úzkém pojetí dějin Polska i Českých zemí.

Summary

In the search for ancestors "from here". Amateur genealogy in Cieszyn Silesia

Since the birth of scientific genealogy (the 18-19th century), its amateur type has been developing simultaneously. In the Polish territories, the latter had been mainly the occupation of the gentry until 1989, when the descendants of bourgeois and peasant families became interested in their roots on a larger scale.

Amateur genealogy in Cieszyn Silesia has developed in a different way. At least since the interwar period, family roots have been the subject of interest for descendants of peasantry (among others: Jan Wantuła, Jan Stonawski, Andrzej Żurek), both Catholics and Protestants. In the reconstruction of their genealogies, they usually relied on family documents and made archival research in birth registers. Quite frequently, family reunions triggered the genealogical search (the Michejda, Guzior, Skrzypek Family). Amateur genealogists wanted to get acquainted with real vicissitudes of their ancestors, for example – they did not want to attribute noble origin to themselves against the facts.

These vicissitudes of families "from here" comprise the history of Cieszyn Silesia, with its religious, ethnic and national specificity. Amateur genealogical search can confirm or consolidate the Cieszyn Silesia identity, which is omitted in narrow approaches to the history of Poland and the Czech Republic.